30/
2fr

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668-1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 310 ΙΩ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ ΕΦΟΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ
ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

1923

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668-1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

1923

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Μεθόδιος, Παρθένιος, Διονύσιος οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι ἔτεσι 1668—1673.

Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων σημειοῦται· «καὶ προχειρίζεται πατριάρχης μετὰ μεγάλων δαπανῶν ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος, ὃς ἐφίλησε χεῖρα ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὴν μητρόπολιν φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιάδειον κόκκινον μεταξωτόν, ἤγουν κατηφένιον μετὰ λευκοχρύσων σταυρῶν, ὅπερ ἐξ ἐκείνου καὶ ὕστερον ἔλειψεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων πατριαρχῶν» [1]· εἰς ταῦτα προστίθεται Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν ὅτι· «ἀπὸ ἐκεῖνον λοιπὸν τὸν καιρὸν ἔλειψαν τῶν πατριαρχῶν δύο τινὰ ὁποῦ τοὺς ἐδίδετο ἀπὸ τὴν Πόρταν, πρῶτον τὸ σκιάδειον, διότι οὐδεὶς μετ᾽ αὐτὸν ἐφόρεσεν, ἢ εἰς τὸ χέρι του ἔφερεν ὁδεύων καθὼς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίουν· δεύτερον νὰ μὴ φορῶσι μὲ τὸν πατριάρχην, κατὰ τὴν συνήθειαν καβάδια βασιλικὰ ἀρχιερεῖς δώδεκα· αὐτὸς ὁ Μεθόδιος τῷ Παρθενίῳ πρὸς ζωάρκειαν ἀπέδωκε τὴν Προϊλάβου μητρόπολιν, ἔπειτα μετ᾽ ὀλίγον χρόνον τὴν Τουρνόβου» [2]. Τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφίσεως τοῦ Μεθοδίου ἐγένετο ἔτει 1668, μηνὸς ἰανουαρίου πέμπτῃ [3]. Ὁ Μεθόδιος Μορόνης ἐπικαλούμενος, ἦν ἀνὴρ Κρής, περὶ αὐτοῦ Ἱερεμίας ὁ Ἕλλην, διδάσκαλος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ἰωάννην Ἐλεηρόν, γραφείσῃ μηνὸς μεταγειτνιῶνος τρίτῃ ἱσταμένου τοῦ ἔτους 1670, σημειοῦται· «πατριάρχης δὲ νῦν ἐστὶ Μεθόδιός τις ἐκ Κρήτης ἑξηκοντούτης σχεδόν, τοῖς ἤθεσι

---

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, (ἐν Βουκουρεστίῳ, ͵αψιε΄, εἰς φύλλ.), σελ. 1177—1178.

2. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, (ἐν Βιέννῃ, ͵αψπδ΄ εἰς 4ον), τόμ. Γ΄, σελ. 465.

3. Περίληψις πατριαχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, (ἐν Βενετίᾳ, 1872, εἰς 8ον), τόμ. Γ΄, σελ. 597—598.

μέτριος, φιλοσοφίας δὲ πολὺ ἀποδέον τοῦ δέοντος» [1]· συστατικὸν δὲ γράμμα τοῦ Μεθοδίου περὶ ἐλεημοσύνης πρὸς Δανιὴλ Καστρίσιον, ἐγένετο κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ ἕκτον ἔτος τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος, μηνὶ ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 1668 [2]. Ὁ Μεθόδιος χαριζόμενος, τῷ πρέσβει τοῦ Γάλλων βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει Νοϊντέλ, ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμολογίαν πίστεως τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, μηνὸς ἰουλίου δεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671 [3]. Ἐξ ἀντιξόων δ' αὐτῷ γεγονότων ἐσκόπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον καὶ νὰ μεταβῇ, ὡς εἰς ἄσυλον δι' ἀσφάλειαν, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως Δανιὴλ Χάρβεη, ἔγραψε δὲ περὶ τούτου ἐπιστολὴν, μηνὸς ἰουνίου ἑπτακαιδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671, τῷ Ἄγγλῳ πρέσβει, ἐν ᾗ σὺν ἄλλοις γράφει αὐτῷ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πορευθῇ πρὸς αὐτὸν μὴ δυνάμενος νὰ ἱππεύσῃ, ὅτε δὲ προητοίμασαν ἀ ρ α μ π ᾶ ν ἔμαθε παρὰ φίλων ἀρχόντων ὅτι ἐνεδρεύουσιν ἄνθρωποι τοῦ Χουχούμη, δι' ὃ ἐφοβεῖτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον· οὗ ἕνεκα γράφει αὐτῷ τὴν ἐπιστολήν, ἣν θὰ κομίσῃ ὁ Δημητρέκος ἑρμηνεὺς τοῦ πρέσβεως, ὃς θὰ εἴπῃ αὐτῷ τὰ κατ' αὐτόν· τὴν ἐπιστολὴν παρατίθεμαι ἐν τέλει. Κατὰ τὸν Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Μεθόδιος δὲν ἦν ἀρεστός, ἐγόγγιζον δὲ κατ' αὐτοῦ, δυσμενῶς διακείμενοι οἱ Ἕλληνες· διὰ πλαστῶν δὲ κατηγοριῶν συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ κ α ϊ μ α κ ά μ η ἐφυλακίσθη, ἀλλ' ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ νέου κ α ϊ μ α κ ά μ η καὶ φοβούμενος τὸ ἐκδικητικὸν τοῦ Παρθενίου κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως [4]. Τὰ τῆς φυγῆς

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, (Lipsiæ, 1687, in 8°), appendix.

2. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii, Chronicon ecclesiæ Græcæ, appedix·—καὶ Ρωμανοῦ Νικηφόρου καὶ Δανιὴλ Καστρισίου ἐπιστολαί, ἐν Βυζαντίδος, (ἐν Ἀθήναις, 1912, εἰς 8ον), τόμ. Β', σελ. 292—296.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux XVIIe—XVIIIe siècle, (Paris, 1902, in f°), part. I, p. 187.

4. Thoma Smitho De Græcæ ecclesiæ hodierno statu epistola, (Trajecti ad Rhenum, 1698, in 8°), p. 59.— Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship. (London, 1680, in 8°), p. 82.

τοῦ Μεθοδίου ἐκ τοῦ πατριαρχείου καὶ μεταβάσεως αὐτοῦ, ὡς εἰς ἄσυλον, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως διηγεῖται καὶ ὁ Ἄγγλος Παῦλος Ρικῶτος [1]· ἀλλὰ κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως μετὰ τῶν τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἴς τι προάστειον, ὁ Μεθόδιος παρέμεινεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πρέσβεως, ἀλλὰ παρεπλανήθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρέσβεως Νοϊντὲλ καὶ μετῴκησεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· τούτου ἕνεκα ὁ Μεθόδιος ἔγραψεν ἐπιστολήν, τῷ Ἄγγλῳ πρέσβει, μηνὸς ἰουνίου ἑπτακαιδεκάτῃ, περὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔγραφεν ὅτι ὑπῆρχον περὶ αὐτὸν πολλοὶ κατάσκοποι, οὗ ἕνεκα δὲν ἦν ἀσφαλὴς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἐὰν παρέμενε δὲ ἠδύναντο νὰ συμβῶσι πολλὰ ἄτοπα, ἃ ἐνόμισε κάλλιον νὰ ἀποφύγῃ [2].

Τὸν Μεθόδιον μετὰ δύο καὶ ἡμίσεως ἐτῶν πατριαρχίαν, διεδέξατο Παρθένιος ὁ ἀπὸ Προύσης τὸ τρίτον, ὁ Παρθένιος κατὰ Κορνήλιον Μάγνην, ἦν ἀνὴρ Κρὴς [3], κατὰ δὲ Παῦλον Ρικῶτον [4], ἦν ἀνὴρ πλούσιος καὶ γνώστης τῶν τουρκικῶν δικαστηρίων. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Παρθένιος, ἦν ἀνὴρ ἀνήσυχος, δι᾽ ὃ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὴν γενομένην ἀτιμίαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, διὰ δὲ τῶν συνήθων μηχανημάτων κατέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὁ Παρθένιος ἐφέρετο τυραννικῶς, σκληρῶς δὲ καὶ δυναστικῶς συνέλεγε τὰς προσόδους, οὗ ἕνεκα ἐγένετο μισητὸς εἰς τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐπι-

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, (London, 1679, in 8°), p. 101, 103.— Histoire de l'estat présent de l'église Grecque, et de l'église Armenieune traduite de l'Anglois, par M. de Rosemond, (Amsterdam, 1698, in 8), p. 109—110.

2. John Covel Some account of the present Greek chnrch, (Cambridge, 1722, in f°), p. 137. Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μεθοδίου πρὸς τὸν Ἄγγλον πρεσβευτήν, σημειοῦται ὁ Κόβελ ὅτι εἶχε παρ᾽ αὐτῷ, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκεται ἐν τοῖς χειρογράφοις συλλογαῖς τοῦ Κόβελ ἀποκειμέναις ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου.

3. Quanto di più curioso, e vago hà potuto raccorre Cornelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1679, in 12°), parte I, p. 625.

4. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104.—Histoire de l' estat présent de l' église Grecque et de l' église Armenienne par M. de Rosemond, p. 110.

σκόπους καὶ γενικῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας, τούτων ἕνεκα ἥκιστα συνεβιβάζετο μετὰ τῶν μητροπολιτῶν, οἵ κατήγγειλαν αὐτὸν ἐπὶ δόλῳ, διότι ἰδιώσατο πουγγία γροσσίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ, ἃ ἔδει νὰ ἀποτίσῃ τῷ αὐτοκρατορικῷ ταμιείῳ. Ἐν ᾧ δὲ εἰσηκούοντο κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῖς Τούρκοις αἱ τούτων καταγγελίαι καὶ εὐκόλως αὗται ἐπιρρωνύοντο διὰ προσθέτων ἐπιβαρυντικῶν πληροφοριῶν, κατώρθου ὁ Παρθένιος ἐν τέλει νὰ ἐξαγνίζῃ διὰ πλαγίων μεθόδων τὴν παρ' αὐτοῖς δυσφήμισιν [1]. Ἀλλὰ μετὰ τριῶν μηνῶν πατριαρχίαν ἀποβληθεὶς τοῦ θρόνου ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον.

Περὶ τῆς τρίτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Παρθενίου Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων σημειοῦται· «ἐπατριάρχευσε δὲ ὁ Μεθόδιος ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδεμηκοστῷ πρώτῳ, ἐξέβαλε δὲ αὐτὸν ὁ Μογιλάλος, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ βεζύρης μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Χάνδακος, ὅτε καὶ εἴκοσι χιλιάδες φλωρία σχεδὸν ἐδαπανήθησαν, ἦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς (τότε ἐκεῖ) .... μεμφόμενος δὲ ὁ Παρθένιος ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀρχόντων διὰ τὴν ἐπίβασιν, ἡνώθη τῷ κακῶς χρηματίσαντι Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ, καὶ δὴ εὑρίσκουσι γραμματικόν τινα Ἄραβα ἀπὸ Βερροίας τῆς ἐν Συρίᾳ, καὶ συγγράφει ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτᾶνον κατ' αὐτῶν, ἐν ᾗ ἔλεγεν εἶναι τούσδε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τούσδε τοὺς ἄρχοντας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβούλους τῆς βασιλείας (ὅσοι δηλαδὴ ἀντέλεγον ταῖς παρανομίαις αὐτῶν) ηὐδόκησε δὲ ὁ θεὸς ἐμβαλεῖν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ τὸν μέγαν ἑρμηνέα τῆς βασιλείας Παναγιωτάκην, ὃν ἠγάπα ὁ βεζύρης, ἔδωκαν οὖν τὸν λίβελλον τῷ σουλτάνῳ διατρίβοντι εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον τοῦ Δεσπότου, κείμενον ἀνὰ μέσον Φιλιππουπόλεως καὶ Νευροκοπίου (Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας), ὃς ἔστειλεν αὐτὸν τῷ βεζύρῃ· ὁ δὲ βεζύρης γνοὺς αὐτῶν τὴν ψευδολογίαν, τὸν μὲν γραφέα τοῦ λιβέλλου ἔβαλεν εἰς τὸ κάτεργον, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε, τὸν δὲ Μογιλάλον ἀπέβαλε

1. Thoma Smitho De Græcæ ecclesiæ hodierno statu epistola p. 59.—Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship, p. 82.

καὶ προεβλήθη πατριάρχης ὁ Λαρίσης Διονύσιος ὁ Μουσελίμης, ὃν ἐξέβαλεν ὁ Τορνόβου Γεράσιμος» [1]. Ὁ Ἰωάννης Κόβελ, ἐφημέριος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως, διηγεῖται τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον τὸν Μεθόδιον καὶ τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον Διονύσιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης· σημειοῦται δὲ ὅτι τὸ πρῶτον διάβημα τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως Νοϊντέλ, ἦν κατὰ τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, μηνὶ ἰουνίῳ ἢ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1671. Ὁ Νοϊντὲλ προσεκάλεσε τὸν πατριάρχην Παρθένιον μετ' ἄλλων ἱεραρχῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρ' αὐτῶν δὲ προσεπάθησε νὰ λάβῃ ὁμολογίαν τελείαν ἀποκρίσεων πρὸς ἐρωτήσεις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο δὲν ἦν εὔνους αὐτῷ ὁ πατριάρχης Παρθένιος [2]· καίτοι ὁ Παρθένιος χαριζόμενος αὐτῷ ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμολογίαν πίστεως, μηνὸς μαΐου τριακοστῇ τοῦ ἔτους 1670 [3]. Ὁ Νοϊντέλ, ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ συνετέλεσε νὰ ἐκπέσῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος καὶ νὰ ἐπιβῇ αὐτοῦ, μηνὸς νοεμβρίου ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1671, Διονύσιος ὁ ἀπὸ Λαρίσης. Ὁ Κόβελ μετὰ τοῦ πρέσβεως Νοϊντὲλ παρῆσαν εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Διονυσίου, καθ' ἣν ἀνεθεματίσθη ὁ Παρθένιος, τὸ δὲ κατ' αὐτοῦ ἀνάθεμα ἀνέγνω ἐπ' ἐκκλησίας, πρὸς μείζονα καταφρόνησιν ὁ αὐτοῦ ἀνεψιός [4].

---

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1178. Τὰ τοῦ Δοσιθέου μεταγράφει Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης (Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν. . τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, ἐκδ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1870, εἰς 4ον), σελ. 166)· καὶ ὁ τὸ βραχὺ σημείωμα περὶ τοῦ βίου τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου συγγράψας μεταγράφει τὰ τοῦ Δοσιθέου, (Ἰωάννου Σακκελίωνος Παναγιωτάκη τοῦ Μαμωνᾶ τοῦ χρηματίσαντος μεγάλου ἑρμηνέως πρώτου χριστιανοῦ τῆς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας διάλεξις μετά τινος Βανλῆ ἐφέντη Μουσουλμάνου, (Ἀθήνησιν, 1890, εἰς 8ον), σελ. 7, (ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας).

2 John Covel Some account of the present Greek church. p. 136-137.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux XVIIe et XVIIIe siècle, part. I, p. 186.

4. John Covel Some account of the present Greek church. p. 137. – Quanto di più curioso et vago hà potuto raccorre Cornelio Magni nel primo biennio da eso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, parte I, p. 625.

Ταῦτα διηγεῖται καὶ ὁ Παῦλος Ρικῶτος σημειούμενος ὅτι ὁ Παρθένιος ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον [1]. Κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφί-

---

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104. — Histoire de l'estat présent de l' église Grecque et de l' église Armenienne, par M. de Rosemond, p. 101—111. — Τὰ τῆς ἀναρρήσεως Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἀπελάσεως τοῦ Παρθενίου διηγεῖται ἐκτενῶς, ὁ De la Croix γραμματεὺς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου πρέσβεως Νοϊντέλ, ὡς ἑξῆς· ὁ Παρθένιος, διηγεῖται οὗτος, ἐδανείσθη καὶ ἐδαπάνησε πολλὰ ἵνα ἀποβάλῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Διονύσιον, (τὸν Μεθόδιον), μεθ' οὗ ὁ λαὸς ἦν εὐχαριστημένος. Ὁ Παρθένιος ἀπεφάσισε μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ νὰ αὐξήσῃ τὰς εἰσφορὰς τῶν ἱεραρχῶν, οἳ ἔστερξαν εἰς τοῦτο διὰ τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων μεγάλων τόκων, ἀλλὰ ὑπερηύξησε τὰς εἰσφοράς, χωρὶς νὰ σκεφθῇ τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν, ἐξ οὗ ἠνάγκασε τοὺς ἱεράρχας νὰ κρυφθῶσι. Μεθόδιος ὁ πρώην πατριάρχης καὶ οἱ μητροπολῖται Ἡρακλείας (Βαρθολομαῖος), Κυζίκου (Μητροφάνης), Νικομηδείας (Νεόφυτος), Ἀθηνῶν (Ἄνθιμος), Ρόδου (Ἰωακεὶμ) καὶ Κρήτης (Νεόφυτος) προσῆλθον εἰς τὸν ἐν Πέρᾳ οἶκον τοῦ Γάλλου πρέσβεως, παρ' οὗ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' εὐχαριστήσεως, τῇ βοηθείᾳ δὲ τοῦ Νοϊντὲλ ἀνήγγειλαν τῷ ἑρμηνεῖ Παναγιώτῃ τὰ ἀποφασισθέντα, ἀλλ' ἡ ἀπάντησις τοῦ Παναγιώτου ἐβράδυνεν ἕνεκα τοῦ ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Σερβίας κυνηγοῦντος σουλτάνου. Οἱ συνομῶται προσεπάθησαν νὰ ἀποκρύψωσι τὴν μετὰ τοῦ Παναγιώτου διαπραγμάτευσιν, ἵνα μὴ μάθῃ τὰ κατ' αὐτὴν ὁ Παρθένιος καὶ δι' ἐνεργειῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ματαιώσῃ τὰ κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενα· προαπέστειλαν τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν μετὰ τῶν ἀποσκευῶν εἰς Ραιδεστὸν ἵνα ἀναμένωσιν, οὗτοι δ' ἐπεβιβάσθησαν ἐν νυκτὶ μετημφιεσμένοι καὶ ἀφίκοντο ἔνθα ὥρισαν, πρὶν ὁ Παρθένιος μάθῃ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Παρθένιος μαθὼν τοῦτο ἔτρεξε κατόπιν καὶ διήγειρε τοὺς Τούρκους πιστωτάς, ἀλλ' ἀνωφελῶς διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς Φιλιππούπολιν, οὖσαν οὐχὶ μακράν, ἔνθα διέτριβεν ὁ σουλτάνος, ἐστάλησαν δὲ δύο ἐξ αὐτῶν ἵνα ἀναγγείλωσι τὴν ἄφιξιν αὐτῶν. Ὁ Παναγιώτης καίτοι ἰσχύων παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, εὗρεν ἀντίδρασιν παρ' αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἐν τέλει Ὀσμανιδῶν, ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτοὺς δώρων τοῦ Παρθενίου καὶ μετὰ δυσκολίας ἠδυνήθη νὰ ἀποστείλῃ ἀπεσταλμένον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ καταγγείλῃ τὰς εἰσπράξεις καὶ δαπάνας τοῦ Παρθενίου, ὃς ἔλαβε χίλια σκοῦδα ἐν τέσσαρσι μησὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου. Ὁ ἀπεσταλμένος ἀγᾶς ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, μηνὸς σεπτεμβρίου ἑπτακαιδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671, συνέλαβε τὸν Παρθένιον, μὴ δυνηθέντα νὰ διαφθείρῃ αὐτόν, ὃν ὡδήγησεν εἰς τὸν καϊμακάμην, παρ' ᾧ οἱ μητροπολῖται κατήγγειλαν αὐτὸν διὰ τὰ συλλεγέντα χρήματα, καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Διονυσίου τοῦ Θεσσαλονίκης, (ἤτοι τοῦ προέδρου Θεσσαλονίκης Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης τοῦ Σπανοῦ καὶ Βάρθαλη ἐπικαλουμένου), ὃν ἐξέβαλεν ὁ Παρθένιος· μετὰ τοῦ Διονυσίου τούτου ἐπορεύθησαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐν ᾗ ἐπέστρεψεν ὁ σουλτάνος καὶ ἤλπιζον νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ· ἀλλὰ οἱ φίλοι τοῦ Παρθενίου ἀντέστησαν σφόδρα, ἐπειδὴ δὲ ἐφοβοῦντο οἱ ἀντίπαλοι τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ Παρθενίου, ἀπεφάσισαν νὰ προαγάγωσιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀντὶ Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης (τοῦ Βάρθαλι καὶ Σπανοῦ ἐπικαλουμένου), Διονύσιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης (τὸν Κομνηνὸν καὶ Μουσελίμην καὶ Σερογλάνην ἐπικαλούμενον), ζητήσαντα τὰς ψήφους αὐτῶν καὶ ὑπισχούμενον τὴν ἀποβολὴν τοῦ Παρθενίου ἕνεκα τοῦ εὐνοοῦντος αὐτὸν καϊμακάμη Καπλὰν Μουσταφᾶ πασσᾶ, καίτοι ἐγίνωσκον καλῶς ὅτι ὁ Διονύσιος οὗτος ἦν θρασὺς καὶ ἀλαζών, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν πρὸς τοῦτο φοβούμενοι τὸν Παρθένιον. Ὁ Διονύσιος ἔδωκε τῷ καϊμακάμῃ τριάκοντα πουγία, (ἤτοι δεκαπεντακισχίλια γρόσσια) ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου βεζύρου· τούτου

σεως τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος καὶ εἰς Κύπρον ἐξορισθέντος Παρθενίου, κατέλαβεν οὗτος τὸν θρόνον, μηνὸς νοεμβρίου ὀγδόῃ τοῦ ἔτους 1671 [1]. Ἐκ τοῦ δημοσιευομένου βερατίου, τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Διονυσίου, μανθάνομεν ὅτι ἀπότισεν εἰς τὸ τουρκικὸν θησαυροφυλάκιον ἐννενήκοντα χιλιάδας ἄσπρα, ἤτοι δισμύρια δουκάτα [2]. Ὁ Διονύσιος ἐφρόντισε ἵνα ἀναδημοσιευθῇ ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία τοῦ Πέτρου Μογίλα, ἡ δημοσιευθεῖσα δαπάναις τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου ἐν Ὀλλανδίᾳ ἔτει 1667 [3], ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Νικουσίου· τοῦτο γίγνεται δῆλον ἐκ γράμματος τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, μηνὶ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1672, ἀλλὰ δευτέρα ὑπὸ Νικουσίου δημοσίευσις δὲν εἶναι γνωστή, διότι ἐδημοσιεύθη ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἡ πρώτη ἔκδοσις, δι' ὃ παρέμεινεν ἄγνωστος ὡς δευτέρα. Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Διονυσίου ἐδημοσίευσεν ὁ Αἰμί-

---

ἕνεκα ἀπεβλήθη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος, ἀλλὰ ὁ Διονύσιος ἐγένετο δεκτὸς ἄνευ φιλοφρονήσεων, ὅτε δὲ ὁ Ἡρακλείας Βαρθαλομαῖος προσείγαγε τὸν νέον πατριάρχην Διονύσιον εἰς τὸν μέγαν βεζύρην, εἶπεν αὐτῷ· αἱ ἀταξίαι καὶ αἱ καταχρήσεις τοῦ Παρθενίου ὤθησαν ἡμᾶς εἰς τὰ παρόντα, διότι διεπράξατο ἐγκλήματα φοβερά· μεθ' ὃ ὁ Διονύσιος περιεβλήθη τὸ καφτάνι καὶ ἀνερρήθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ τσαούση Βαχῆ. (De la Croix état présent des nations et églises Crecque, Armenienne, et Maronites en Turqiæ, (Paris, 1714, in 12°).p. 109—114.—J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fausseté de plussieurs confessions de foi, (A la Haye, 1708, in 8°), p. 61—63 —Τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarch de Constantinople et de sa confession du foi, (Amsterdam, 1728, fn f°), p. 61—63).— Ἐὰν ἡ διήγησις αὕτη τοῦ De la Croix ᾖ καθ' ὅλα ἀληθής, καὶ ὁ Παναγιώτης Νικούσιος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τοῦ Παρθενίου, κατὰ Δοσίθεον τοῦ Ἱεροσολύμων.

1. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ, σελ. 598. Καὶ ἐν τῷ κώδικι Φωτίου τοῦ Κυπρίου κεῖται ἀντίγραφον, ἐξ οὗ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μανουὴλ Γεδεών. (Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1887, εἰς 8ον), περ. 6', ἔτει Γ', σελ. 193—195).

2. J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fausseté des plusieurs confessions de foi, p. 486·— τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriach de Constantinople et sa confession du foi, p. 489.

3, Èmile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publié par Grecs au XVII siècle, (Paris, 1892, in 4°), tom. II, p. 202.

λιος Λεγρὰνδ ἐκ τοῦ ἀρχετύπου ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐθνικῇ τῶν Γάλλων βιβλιοθήκῃ [1]· τὸ γράμμα προεδημοσιεύθη γαλλιστὶ μὲν τρίς [2], ἅπαξ δὲ λατινιστί [3]· καὶ ἐν μὲν ταῖς γαλλικαῖς καὶ τῇ λατινικῇ ἐκδόσει φέρει τὸ ἔτος 1672, μῆνα Ἰούλιον καὶ ἰνδικτιῶνα πέμπτην, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει φέρει μὲν ἔτος 1672, οὐδένα δὲ μῆνα, ἰνδικτιῶνα δὲ πεντεκαιδεκάτην, ἀλλὰ τὸ ἔτος 1672 προσπίπτει, ἔτει δεκάτῳ τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Διονύσιος ἦν λίαν εὐπρόσδεκτος [4], μηνὶ δὲ Ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1672 ὁ Διονύσιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἱεράρχαι, ἐξέδωκαν τὰς περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀποκρίσεις, ἃς ὑπέγραψαν οἱ πρῴην πατριάρχαι Παΐσιος, Διονύσιος καὶ Μεθόδιος, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ τριάκοντα καὶ τέσσαρες ἱεράρχαι· ἀνήρτησε δὲ ὁ Νοϊντὲλ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος ἐπίχρυσον σφράγισμα καὶ ἐκόμισαν τὸ γράμμα αὐτῷ οἴκοι οἱ μητροπολῖται Ἀδριανουπόλεως (Νεόφυτος), Ἀθηνῶν (Ἄνθιμος) καί τις ἄλλος [5]· τὸ γράμμα μετὰ τοῦ ἐπιχρύσου σφραγίσματος ἐπέδειξεν ὁ Νοϊντέλ, τῷ Ἰωάννῃ Κοβελ μετὰ ὑπερβαλλούσης χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως [6]· τὸ γράμμα ἐδημοσιεύθη πολλάκις καὶ ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ καὶ ἀγγλιστί, συνέγραψε δὲ αὐτὸ ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς

1. Èmile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publié par Grecs au XVII siècle, tom. II, p. 213—216.

2. Perpétuité de la foi de l' église catholique sur l' Eucharistie par Nicole, Arnault, Renaudot., (Paris, 1841, in f°), ed. Migne. tom. II, col. 1205—1206. — J. Aymon Monumens authentiques de la religion des Grecs, et de la fausseté des plusieurs confessions de foi, p. 483—484·— τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarch de Constantinople et sa confession du foi, p. 484—484.

3. Emmanuelis A. Schelstrate Acta orientalis ecclesiæ contra Lutheri heresim, (Roma, 1729, in f°), pars secunda, p. 637—639.

4. Thoma Smitho De Græcæ ecclesiæ hodierno statu epistola, p. 59—60. —Thomas Smith An account of the Greek church. p. 82.

5. Charl. Schefer Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople, (Paris, 1881, in 4°), tom. I, p. 54—55.— Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnauld, Renaudot, tom. II, col. 1165, καὶ ἐν τόμ. II, col. 1120—1121.

6. John Covel Some account of the present Greek church, p. 137.

μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας [1], ὃς ἐκαλεῖτο Βαλάσιος.

Ὁ Νοϊντὲλ διὰ τῶν τοιούτων παραβόλων αὐτοῦ πράξεων κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐτάραξεν αὐτὴν κακοήθως, διότι παρεπλάνησεν οὐ μόνον ἱεράρχας ἀλλὰ καὶ νησιωτικὰ κοινά· διήρεσε δὲ οὕτω τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐνόμισεν ὅτι διὰ τῶν ἀσυνέτων αὐτοῦ διαβημάτων, τῶν ἀπαντήσεων τοῦ πατριάρχου Διονυσίου καὶ τῶν διαφόρων μαρτυρικῶν τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ συμφωνίας τῶν δύο ἐκκλησιῶν, κατεστήσατο τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἐχθρὰν πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἀναμορφωτῶν· ὁ Ἀϋμὼν καταγγέλλει πολλὰ τῶν μαρτυρικῶν τούτων ὡς πλαστά. Ἀνήγγειλε δὲ ὁ Νοϊντὲλ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ κατόρθωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ πατριαρχικοῦ γράματος δι᾽ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μηνὶ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1672 [2].

Ὁ Νοϊντέλ ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατριάρχην Διονύσιον, μηνὶ μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1672, ὡς εὔνουν τῷ Παναγιώτῃ Νικουσίῳ ἑρμηνεῖ καὶ γραμματεῖ τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ παρεκάλεσε νὰ γράψῃ αὐτῷ εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα παρέμενεν ὁ σουλτᾶνος, ὡς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, χωρὶς νὰ μνημονεύσῃ τοῦ πρέσβεως, καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ἐπειδὴ ἰσχύει παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἵνα ἐργασθῇ δραστηρίως πρὸς ἀνανέωσιν τῶν διομολογήσεων· ὁ πατριάρχης συνήνεσεν εὐχαρίστως καὶ ἔγρα-

---

1. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie, par Nicole, Arnauld, Renaudot, tom. II, col. 1136.

2. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnauld, Renaudot., tom. II, col. 1163—1164.— Τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἑπτὰ μητροπολιτῶν ὑπογραφὲν μαρτυρικὸν γράμμα περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ συμφωνίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ἑλληνικῆς καὶ φραγκικῆς, μηνὸς ἰουλίου ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671 ἐν Πέρᾳ, ἤτοι τοῦ Ἡρακλείας Βαρθολομαίου, τοῦ Χαλκηδόνος Ἱερεμίου, τοῦ Πισιδίας Ἀνθίμου, τοῦ Κυζίκου Μητροφάνους, τοῦ Ἀθηνῶν Ἀνθίμου, τοῦ Ρόδου Ἰωακεὶμ καὶ τοῦ Νικομηδείας Νεοφύτου ἐχθρῶν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, συνεγράφει ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ Νοϊντέλ, περὶ τούτου δὲ ἠρωτήθη ἱερεὺς ἐπὶ μακρὸν παραμείνας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ μὴ καλβινόφρων Οἱ εἰρημένοι ἱεράρχαι ἐκρύπτοντο φοβούμενοι τὸν Παρθένιον, ἀλλὰ ἂν καὶ κεχωρισμένοι διεπράξαντο τὴν ὁμολογίαν· (ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντὲλ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μηνὸς δεκεμβρίου εἰκοστῇ ἐνάτῃ τοῦ ἔτους 1671. (ἐν Nicole, Arnauld, Renaudot Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l' Eucharistie, tom. II. col. 1120—1121).—Τὸ γράμμα τῶν εἰρημένων ἱεραρχῶν κεῖται ἐν στήλαις 1118-1120 τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος· ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμολογίαν ταύτην καταγγέλλει ὡς πλαστὴν ὁ Ἀϋμών. (σελ. 451—452).

ψεν αὐτῷ τὸ δοθὲν αὐτῷ σχέδιον. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὁ πατριάρχης (ἤτοι ὁ Νοϊντέλ), ἔγραφεν ὅτι τοῦτο θὰ συντελέσῃ ἵνα τόσους δυστυχεῖς Ἕλληνας πλέοντας ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σουλτάνου δὲν αἰχμαλωτίζουσιν ἢ τυραννοῦσιν οἱ Γάλλοι πειραταί, ἤτοι ὁ Νοϊντὲλ ἠπείλει τὸν πατριάρχην καὶ διὰ τοῦ πατριάρχου τὸν ἑρμηνέα Παναγιώτην Νικούσιον ὅτι ἐὰν δὲν ἀνανεωθῶσι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Παναγιώτου, αἱ διομολογήσεις οἱ Γάλλοι πειραταὶ θὰ ᾐχμαλώτιζον καὶ θὰ ἐτυράννουν τοὺς πλέοντας Ἕλληνας! ! Ἡ ἐπιστολὴ διὰ τοῦ ἑρμηνέως Φορνέτου διεβιβάσθη εἰς τὸν Φοντὲν μεταβαίνοντα εἰς Ἀδριανούπολιν ἵνα δοθῇ τῷ Παναγιώτῃ μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντέλ· ἡ ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη γαλλιστί [1].

Τὸν πατριάρχην Διονύσιον, ἔτει 1672 μηνὸς ἰουλίου τριακοστῇ πρώτῃ, κατηγόρησε τῷ Νοϊντὲλ ὁ μητροπολίτης Παροναξίας Θεοφάνης Μαυρογορδᾶτος, ὅτι ἡτοίμαζε βίαν κατ' αὐτοῦ, ἤρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ διακόνου αὐτοῦ, ὃν ἐβασάνισε διὰ τεσσαράκοντα ῥαβδισμῶν καὶ ἐπέπληττεν ὡς ὄντα Φράγκον καὶ οὐχὶ χριστιανόν· ἐδεήθη δὲ ὁ Θεοφάνης τοῦ πρέσβεως ἵνα ἐπιβιβάσῃ αὐτὸν πλοίου ἀποπλέοντος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἵνα διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τοῦ πατριάρχου, ὃς ἐξηυτέλιζε καὶ ἐβασάνιζε τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν περισσότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲν ἠνείχετο τὰς ἃς διαπράττει ἀσεβείας καὶ δέεται ὑπὲρ τῶν ὅπλων τοῦ σουλτάνου, καὶ διότι ἤναπτε λυχνίαν ἵνα ἐπιτύχῃ τούτου· καὶ κατὰ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ἐδεήθη τοῦ θεοῦ, ἵνα ἡ προσφερομένη θυσία γενήσητε βοηθὸς διὰ παροχῆς πλήρους νίκης κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα ὁ πρεσβευτὴς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἑρμηνέως Φορνέτου, μηνὸς αὐγούστου δευτέρᾳ, ὅτε ἐπορεύθη δι' ὑποθέσεις τοῦ πρέσβεως πρὸς τὸν πατριάρχην, ἠρώτησεν αὐτὸν ἐπιδεξίως, ἐὰν ᾖ ἀληθὲς ὅτι ἐβασάνισε τὸν διάκονον τοῦ Παροναξίας ἱεράρχου καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἐὰν ᾖ χριστιανὸς ἢ

1. Mémoires du chevalier d'Arvieux, envoyé extraordinaire du roi à la Porte, consul à Alep, d'Alger, de Tripoli et autres echelles du Levant., par r. p. Jean Baptiste Labat, (Paris, 1735, in 8°), tom. IV, p. 367—369.

Φράγκος καὶ ἐὰν διετήρῃ λυχνίαν ἠναμμένην ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐδέετο ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, πρὸς δὲ ὅτι ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ. Ὁ πατριάρχης ἀπήντησεν ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ψεύδη καὶ τὰς συκοφαντίας ταύτας δὲν ἔπρεπε νὰ πιστεύσῃ ὁ πρεσβευτής, διότι ἀπαγορεύει ἡ ἐκκλησία δεήσεις ὑπὲρ Μωαμεθανοῦ [1].

Γράμμα συστατικὸν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, εἰς τὸν μοναχὸν Ἀθανάσιον Κρεμόνα ἀρχιμανδρίτην, πρὸς τοὺς Γερμανοὺς περὶ ἐλεημοσύνης, ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἄθῳ τῷ ὄρει μοναστηρίου τῶν Ἰβήρων ἐγένετο, ἔτει 1673 μηνὶ μαρτίῳ, κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ κείμενον ἑνδέκατον ἔτος τῆς ἐνενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος [2].

Καίτοι ὁ Διονύσιος χαριζόμενος τῷ πρέσβει τοῦ Γάλλων βασιλέως Νοϊντὲλ ἐξέδοτο τὸ κατὰ τῶν ἀναμορφωτῶν γράμμα. Ἐκ τούτου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φράγκοι μοναχοὶ ἀποθρασυνθέντες ἀφηνίασαν καθ' ἡμῶν, ἐπειδὴ ἠρείδοντο εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως Νοϊντὲλ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀλλ' οὗτος συνέτριψε τὴν φαινομενικὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως, διότι τὸ πρῶτον διὰ γράμματος ἀπέτρεψεν ἐκ τῶν ἑλλήνων, εἶτα δὲ καὶ διὰ μεγάλου ἀφορισμοῦ, ὅσοι ἐσύχναζον εἰς τοὺς φραγκικοὺς ναούς, ὅσοι ἐνυμφεύοντο μετὰ κατολίκων, ὅσοι ἀπέστελλον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Φράγκων μοναχῶν καὶ ὅσοι ἐξομολογοῦντο εἰς Φράγκους ἱερεῖς καὶ μετελάμβανον παρ' αὐτοῖς. Ταῦτα ἀναγγέλει τῷ Γερμανῶν αὐτοκράτορι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρεσβευτὴς αὐτοῦ Ἰωάννης Χριστοφόρος Κινδσπέργιος, μηνὸς μαρτίου πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ ἔτους 1678, ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως· προστίθεται δὲ ἐν τῇ διηγήσει αὐτοῦ ὅτι οἱ ἐκ γενετῆς Ἕλληνες καταδιώκουσι περισσότερον τοὺς κατολίκους καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι οἱ πρέσβεις βαρέως ἔφερον τὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου γενόμενα, ἐξ οὗ πολλὰ

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantopolitani, proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, appendix.
2. Charl. Schefer Journal d' Antoine Galland qendant son sèjour à Constantinople, tom. I, p. 178—179, 180.

προσεδοκῶντο τὰ γενησόμενα κακά, διότι θὰ διεσπῶντο αἱ σχέσεις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν κατολίκων. ἐν ῷ διέκειντο φιλικώτατα, κατηγορεῖ δὲ ἀναισχύντως τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς, καὶ προσεπιλέγει ὅτι ὁ Παναγιώτης, νοεῖ βεβαίως τὸν Νικούσιον, ἐβάπτισε κατὰ τοὺς Φράγκους ὅλα τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ἐξομολογεῖτο εἰς Φράγκους ἱερεῖς, ἐθεώρει δὲ ὁ Παναγιώτης τὸν ἀφορισμὸν ἄκυρον καὶ ἤλπιζεν ὁ πρεσβευτὴς ὅτι ὁ Παναγιώτης θὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τούτων καὶ ἄλλων παρομοίας φύσεως ἑλληνικῶν παρεκτροπῶν. Τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι ἄγνωστα ἡμῖν. Ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ πιστεύσωμεν τὰ παρὰ τοῦ Κινδσπεργίου περὶ τοῦ Παναγιώτου λεγόμενα;

Περὶ τῆς παιδείας τοῦ Διονυσίου Δημήτριος Προκοπίου σημειοῦται· «Διονύσιος Βυζάντιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀνὴρ εἰδήμων ἱκανῶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· τῶν τε ἱερῶν γραφῶν, καὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ἔμπειρος, ὧν ἐν τῇ συνεχεῖ καὶ ἀδιακόπῳ μελέτῃ ἦν διάγων τὸν βίον, καὶ οἷς ἐκεῖθεν ἠρανίζετο ὀρθοῖς δόγμασι καὶ πνευματικαῖς παραινέσεσι κατήρτηζε τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον πρὸς τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων τὴν ἀκρίβειαν, καὶ χριστιανικὴν πολιτείαν» [1]. Ὁ δὲ Καισάριος Δαπόντες σημειοῦται ὅτι ὁ Διονύσιος ἐκαλεῖτο Σερογλάνης [2], καὶ ἦν σοφώτατος καὶ συγγραφεὺς δύο εὐχῶν εἰς τὴν Παναγίαν καὶ συνέγραψεν «ὑπόμνησιν περὶ τοῦ θαύματος, ὅπερ πεποίηκεν ἡ κυρία δέσποινα θεοτόκος πρὸς τὸν ἀχρεῖον αὐτῆς δοῦλον Διονύσιον τάχα καὶ πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως». Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην ὡς καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Διονυσίου πρὸς τοὺς μεγάλους δούκας τῆς Ρωσίας ἐδημοσίευσε ὁ Σάθας [3]· Ὁ Γεράσιμος Κακαβέλας συνέγραψε βίον

1. Δημητρίου Προκοπίου Ἐπιτετμημένη ἐπαρίθμησις τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα λογίων Γραικῶν, ἐν Io Alb. Fabricii Bibliotheca Græca sive notitia scriptornm veterum. (Hamburgi, 1805, in 4°), ed. Harles, tom. XI, p. 533·—καὶ ἐν K. N. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 482.

2. Καισαρίου Δαπόντε Χρονογράφος 1648—1701, ἐν K. N. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 12·—καὶ ἐν Constantin Erbicianu Cronicarii Greci carû aû scris despre Români in epoca Fanariota, (Bucuresti. 1890, in f°), p. 20.

3. Καισαρίου Δαπόντε Ἱστορικὸς κατάλογος ἀξιόλογος τῶν καθ' ἡμᾶς χρηματισάν-

τοῦ Διονυσίου, ὃς ἐδημοσιεύθη ἐν Βενετίᾳ ἔτει 1689, ἀλλὰ εἶναι ρητορικὸν γύμνασμα, τοῦτον ἀνεδημοσίευσεν ὁ Μανουὴλ Γεδεὼν [1]· ὃς ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς πίναξι καταλέγει πάντα ὅσα πατριαρχικὰ γράμματα ἦσαν αὐτῷ γνωστὰ τῶν πατριαρχῶν Μεθοδίου, Παρθενίου καὶ Διονυσίου [2].

Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἀπώλεσε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἕνεκα τῆς συζύγου τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου καλουμένης Περουζέ, ἣ ἕνεκα τοῦ ἀξιώματος, τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἦν λίαν ὑπερήφανος καὶ ὑπερφρονοῦσα καὶ ἀπρεπῶς ἐφέρετο πρὸς τὸν πατριάρχην, ὃς δὲν ἠνείχετο αὐτήν [3]· μάλιστα δὲ ἐν ὁμιλίᾳ ἐν Φαναρίῳ καταφρονητικῶς ὡμίλησε περὶ αὐτῆς ὅτι ἦν «σκληρὴ καὶ ἄτυχη καὶ δέρνει τοὺς σκλάβους καὶ δὲ θέλει δώσει ψωμί»· τούτων ἕνεκα ὁ Παναγιώτης διὰ τοῦ πρώην πατριάρχου Μεθοδίου καὶ τῶν μητροπολιτῶν Νικομηδείας (Νεοφύτου), Ἡρακλείας (Βαρθολομαίου), Ἀδριανουπόλεως (Νεοφύτου), Τυρνάβου (Γερασίμου), Δρύστρας (Μακαρίου), Θεσσαλονίκης (Διονυσίου), Λαρίσης (Γρηγορίου), Ρόδου (Ἰωακείμ), ἀπώλεσεν ὁ Διονύσιος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον [4] καὶ καθῃρέθη, μηνὸς αὐγούστου ἐνδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1672. «Καθαίρεσις τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ ἐπονομαζομένου Σὲρ-ὀγλὰν καὶ Βάρθαλιν» [5].

των ἐπισήμων Ρωμαίων, ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 73—81.—Constantin Erbicianu Cronicarii Greci carû aû scris despre Români in epoca Fanariota, p. 193·— καὶ Γεωργίου Ζαβίρα Νέα Ἑλλὰς ἢ ἑλληνικὸν θέατρον, (Ἀθήνησι, 1872, εἰς 8ον), σελ. 258—260.

1. Μ. Γεδεὼν Ἀρχεῖον ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1911, εἰς 8ον), τόμ. Α', σελ. 345—366.

2. Μ. Γεδεὼν Πατριαρχικοὶ πίνακες, εἰδήσεις ἱστορικαὶ βιογραφικαὶ περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1885—1890, εἰς 8ον), σελ. 593—597.

3. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 104—106.—Histoire de l'estat présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne, par M.Rosenond p. 11—12.—John Covel Some account of the present Greek churche, p. liij.—Mich. Le Quien Oriens christianus in quator patriarchatus digestus (Parisiis, 1740, in f°), tom. I, col. 344.

4. John Covel Memory conserning the last chance of the patriarch's (Add. mss. n° 22,912, fol. 154). ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναφέρεται καὶ μητροπολίτης Hyperconesi ἄγνωστος ἐμοί.

5. Περίληψις πητριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἰε-

Ὁ Κορνήλιος Μάγνης λέγει τὸν Διονύσιον ἄνδρα αὐστηρὸν καὶ ὀργίλον, ἀλλὰ παιδείας, ὁ Διονύσιος ἦν κατάχρεως καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως, ὃς ὑπεδέξατο αὐτὸν φιλανθρώπως καὶ παρεχώρησεν αὐτῷ διαμέρισμα ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἔνθα ᾤκει μετὰ δύο μοναχῶν καὶ διῆγε βίον αὐστηρότατον, διότι ἐδέετο μέχρι βαθείας νυκτός, προστίθεται δὲ ὁ Μάγνης, ἀκούω ὅτι πρόκειται νὰ κλεισθῇ τὸ πατριαρχεῖον ἕνεκα χρέους διακοσίων περίπου χιλιάδων φ λ ω ρ ί ω ν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ταῦτα εἶναι τόκοι βαρεῖς. Ἡ Πύλη ὅμως ἐπιθυμεῖ νὰ ὀφεληθῇ ἐκ τῆς νέας ἐκλογῆς διὸ σκέπτεται καθὰ λέγεται, νὰ ποιήσῃ κατὰ τὸ σύνηθες νὰ καταδιώξῃ ἕνα ἐκ τῶν δώδεκα πλουσιωτέρων Ἑλλήνων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν οἷς ἦν καὶ Μανωλάκις (ὁ ἐκ Καστορίας), ὃς ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει πλείονας τῶν τριακοσίων χιλιάδων τ α λ λ ή ρ ω ν, καὶ ἴσως πρῶτος φυλακισθῇ εἰς τὸ βάθος πύργου, διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ δὲ ὀφείλει νὰ δαπανήσῃ εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ νέου πατριάρχου. Τὰς δὲ κατὰ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου κακοήθεις φλυαρίας τοῦ Ἱλαρίωνος Τζιγάλα, ὃν ὁ Διονύσιος ἀπέβαλλε τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ὡς διδάσκοντα τὰς πλάνας τῆς ρωμάνας ἐκκλησίας οὔτε ὁ Κορνήλιος Μάγνης ἐπίστευσεν ὅτε παρεγένετο εἰς Κύπρον [1].

Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου, ἀνὴρ Κρής, ἔτει 1673 μηνὸς αὐγούστου τετάρτῃ ἐπὶ δέκα, προήχθη εἰς πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ [2]. Ἐν «Συνόψει τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως» κεῖται περὶ τοῦ Γερασίμου τόδε· «ἰουλίου εἰκοστῇ, ἡμέρᾳ

ροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ'. σελ. 599.—Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ Διονυσίου σημειοῦται ὁ Ζαχαρίας Μαθᾶς. (Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, (ἐν Ἀθήναις, 1884, εἰς 8ον), ἔκδ. 6', σελ. 311—312.

1. Quanto di più curioso, e vago hà potuto raccorre Cornelio Magni nel secondo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1692. in 12°), part. II, p. 73—75, 448—449.

2. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων). ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 599.

παρασκευῇ ἔγινε πατριάρχης Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου εἰς Ἀδριανούπολιν εὑρισκομένου τοῦ βασιλέως ἐκεῖ καὶ εἰς τὰς δεκατέσσαρας αὐγούστου ἡμέρα πέμπτη ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν καὶ τὸν ἐμετάθεσαν τὸ πρωΐ» [1]· ὁ Ἰωάννης Κόβελ σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐγένετο πατριάρχης, μηνὸς ἰουλίου τριακοστῇ τοῦ ἔτους 1673· ὁ Ἀντώνιος Γαλλάνδος σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐκλεγεὶς πατριάρχης ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν μηνὶ αὐγούστῳ τοῦ ἔτους 1673 [2]. Καὶ Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν σημειοῦται· «τῷ ,αχογ΄ τῇ ιδ΄ τοῦ αὐγούστου πατριάρχης ἔγινε Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου μητροπολίτης» [3]· καὶ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης μετεγράφει τὸν Μελέτιον [4].

Ὁ Γεράσιμος ἀποειπὼν τὴν πατριαρχίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐδόθη αὐτῷ ἡ μητρόπολις Χίου [5], εἶτα δὲ ὑποσχετικὸν γράμμα μιᾶς ἐπαρχίας [6], μεθ᾽ ὃ ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἄνδρου κατὰ προεδρείαν [7], ἣν μετὰ ταῦτα ἀντήλλαξε μετὰ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, ἀπέθανε δὲ ἐν Νάξῳ ἔτει 1689 [8].

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Μάγνη διηγουμένων ὑπεμφαίνεται ὅτι τὸ καινόσπουδον τῶν ἡμετέρων, ἡ ἐπαίσχυντος πολιτεία τῶν Φράγκων καὶ τὸ φιλοχρήματον καὶ ἁρπακτικὸν

1. «Σύνοψις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ,αφηδ΄», ἐν Anselmi Banduri Imperium orientale sive antiquitates Constantinopolitanæ in quaturos partes distributæ, (Venetiis, 1721, in f°), tom. I, p. 696—698.

2. Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople 1672—1673, ed. Charles Schefer, tom. II, p. 147.

3. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τόμ. Γ΄, σελ. 464.

4. Ἀθαν. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν... τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, ἐκδ. Γερμ. Ἀφθονίδου, σελ. 169.

5. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων, (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ΄, σελ. 601.

6. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βλιβλιοθήκης, τόμ. Γ΄, σελ. 603.

7. «Συνοδικὸν ὅπερ δίδωσι κατὰ προεδρίαν τῷ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμῳ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἄνδρου ,αχοζ΄», ἐν κώδικι Κριτίου, σελ. 645—646.— Περίληψις πατριαχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ΄, σελ. 693.

8. Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πρόεδρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἄνδρου καὶ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, ἐν Νησιωτικῆς ἐπετηρίδος, (ἐν Ἑρμουπόλει, 1918, εἰς 8ον), ἔτει Α΄, σελ. 115—125.

καὶ ληστρικὸν τῶν σουλτάνων καὶ τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν ἦσαν τὰ αἴτια τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους συνεχῶν ἀλλαγῶν τῶν πατριαρχῶν. Εἰς δώδεκα ἀναβιβάζει ὁ Μάγνης τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πλουσίους Ἕλληνας, οἵ ἐναλλὰξ ἕνεκα τοῦ πλούτου αὐτῶν φυλακιζόμενοι ἠναγκάζοντο νὰ δαπανῶσιν εἰς τὴν ἀνάρρησιν ἑκάστου νέου πατριάρχου [1]. Ὁ Παῦλος Ρικῶτος σημειοῦται ὅτι εἰς ἑκάστην ἀλλαγὴν πατριάρχου ἀπέδιδον δέκα χιλιάδας δολλάρια, ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεβιβάσθησαν εἰς εἴκοσι πέντε χιλιάδας δολλάρια. Ὁ δὲ μητροπολίτης Σμύρνης ἐδιηγήσατο αὐτῷ τέχνασμα τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν, ὅτι οὗτοι ἠνάγκασαν πτωχὸν καλόγηρον ἵνα διεκδικήσῃ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀντὶ προσφορᾶς εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδων δολλαρίων, οὗτος δὲ ἢ θὰ ἀπέτιε τὸ χρῆμα ἢ θὰ παρεσκεύαζε νέον διάδοχον. Ὁ ἑλληνικὸς κλῆρος μεγάλως ἐταράχθη ἐκ τούτου, διότι νὰ δεχθῶσι τὸν καλόγηρον ὡς πατριάρχην πτωχὸν ὄντα καὶ καταπεφρονημένον, ὤφειλον νὰ ἀποτίσωσι τὸ χρῆμα, ἐξ οὗ σκάνδαλον καὶ καταφρόνησις τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ἐπέτυχον δι' ἀποτίσεως εἴκοσι χιλιάδων δολλαρίων τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ἵνα παραμείνῃ ἐν τῷ θρόνῳ ὁ πατριαρχεύων [2]. Διὰ τοιούτων κακοήθων μηχανημάτων διέφθειρον οἱ Ὀσμανῖδαι τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, τῇ βοηθείᾳ τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας.

(Βιβλιοθ. Βρεττ. μουσείου, add. mss. n° 22910, fol. 52).

Ἐκλαμπρότατε ἐνδοξότατε χριστιανικώτατε αὐθέντα καὶ μέγα ἀποκρουσάριε καβαλιὲρ τῆς Μεγάλης Βρετανίας κύριε κύριε Δανιὲλ Χαρβερί, τὴν ἐκλαμπρότητά σου ἀσπαζόμενος χαιρετῶ δεόμενος τοῦ οὐρανίου βασιλέως θεοῦ ἵνα τὴν φυλάττῃ ἄνοσον ὑγιᾶ καὶ μα-

1. Quauto di più curioso, e hà vago potuto raccorre Cornelio Magni nel seconto biennio da esso consumato in viaggie dimore per la Tnrcia, parte II, p.448—449.

2. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, 107, 109.—Histoire de l'estat présent de l'église Grecque à de l'église Armenienne, par. M. Rosmond, p. 107—109.

κρόβιον, ἀξιόνοντάς την ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὸ λαμπρὸν πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἡμῶν ὅταν θεὸς θέλῃ, ἐν δὲ τὸ τέλος τὴν οὐράνιον αὐτοῦ βασιλείαν ὅπου ἡ χαρὰ τῶν δικαίων· τὸ παρόν μου εἶναι, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς οὕτως ἔτζη φέρνει τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔφερεν καθὼς διὰ ζώσης φωνῆς θέλει σὲ τὰ εἰπεῖ ὁ πιστός σου οὗτος κυρίτζη Δημητραῖκος· καὶ ἐγὼ εἶνε ἀνάγκη νὰ παραμερίσω, ἔκρινα νὰ ἔλθω ὡς μοὶ πρέπει νὰ τὴν χαιρετίσω καὶ νὰ τῆς συντύχω καὶ τὸν λογισμόν μου· καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναμαι ἀκόμη νὰ καβαλλικεύσῳ εἰς ἄλογον ἐποιήσαμεν ἀραμπᾶ· πλὴν τώρα ἤλθασιν φίλοι μου ἄρχοντες καὶ μοῦ εἶπασιν ὀμπρὸς εἰς τὸν κυρίτζη Δημητραῖκο πῶς εἶνε ἐδῶ τριγύρω μας τινὲς Ρωμαῖοι ὁποῦ τοὺς ἔχει ὁ Χουχούμης καὶ φυλάττουσι δι' ἡπᾶς· καὶ λοιπὸν διὰ νὰ μὴν γένῃ κρότος ἐδεήθηκα τὸν παρόντα γραμματοκομιστὴν κυρίτζη Δημητραῖκο νὰ ἔλθῃ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκλαμπρότητά σου μὲ τὸ παρόν μου γράμμα καὶ μὲ τὸ στόμα νὰ συντύχῃ ὡς στόμα ἐδικόν μου παρακαλῶντας τὴν ἐκλαμπρότητά σου νὰ ἔχω συγγνώμην, ἐπειδὴ καὶ ὡς γράφω ἐκ τῆς ἀσθενείας δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω αὐτοπροσώπως καὶ τὸ χρέος μου νὰ κάμῳ· ὅμως θαρρῶ εἰς θεὸν νὰ τὴν ἀνταμώσω δεύτερον παρρησίᾳ καὶ ὡς πρέπει νὰ κάμῳ· καὶ ταῦτα τῆς ὥρας, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ἡ δὲ μακαρία Τριὰς νὰ τὴν διαφυλάττῃ εἰς ἔτη πολλὰ καὶ ἀγαθὰ σὺν τῷ παλατίῳ σου, ἰουνίῳ 17 ,αχϙα´.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ εὐχέτης τῆς σῆς ἐκλαμπρότητος.

(Ἐκ τοῦ κώδικος Φωτίου τοῦ Κυπρίου σελ. 425).

† Καὶ φυτὸν ἀεὶ ρίζης πέφυκε χρῆζον, ἐξ ἧς πηγαὶ τῆς ζωῆς ἀνατρέχειν τῷ ὅλῳ· καὶ ποταμὸς πηγῆς δεῖται τῆς καταρκτικῆς ἐκείνου συστάσεως, καὶ ποταμῶν εἰσροῆς τὸ θαλάσσιον πέλαγος, ἐξ ἧς εὐρύνεται λιμναζόμενον, καὶ μηκυνόμενον παρεκτείνεται, καὶ συνόλως εἰπεῖν ἁπαξάπαντα τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀναγκαίως θηρεύειν πέφυκεν· αἱ γὰρ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται τῶν ὄντων φησὶν ὁ φιλόσοφος· ζητεῖται μέν τοί γε οὐ μόνον κατ' αὐτό, τὸ εἰδέναι τοῖς ἐπιστήμοσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς προηγουμένως κατὰ τὸ ἐνυπάρχον τῆς φύσεως, καὶ γὰρ μήπου προϋπαρξάσης ἀρχῆς τὰ

ἐκ τῆς ἀρχῆς συνίσταται, μήτε τὰ κατὰ τὴν φύσιν φημί, μήτε τὰ κατὰ τέχνην κινούμενα μητ᾿ αὐτὰ δήπου τὰ κατὰ θέσιν τινὰ ἢ προαίρεσιν συνιστώμενα· διὸ κρηπῖδος οἰκία χωρὶς ἀνεξάρτητος· καὶ σῶμα δίχα κεφαλῆς ἀνοργάνιστον, ἀλλά γε μήν καὶ στρατόπεδον στρατηγοῦ χωρὶς ἀσυγκρότητον· καὶ ποίμνιον ποιμένως ἄνευ ἀσύστατον· θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς τὰ πρός τί πως ἔχοντα, καὶ φεράλληλα διαμένειν οὐ δύναται· κατὰ ταῦτα, μὲν οὖν ἀναλόγως, καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ποιμαντορία τὸν ἀρχικὸν ποιμένα ἀρχὴν εἴωθεν ἐπιζητεῖν ἀναγκαίως, ἐξ οὗπερ ὁλικῶς πῶς, ὡς ἀπὸ κοινῆς εὐταξίας ἀρχῆς, δέον ἀποφοιτᾶν τὰς κατὰ μέρος ἀξίας, ὡς ἀνταξίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνθέου διακοσμήσεως, καὶ συναρμολογουμένας ἀλληλουχεῖσθαι, καὶ ἐνεργεῖν καταλλήλως· τήν τε οἰκείαν διαγωγὴν δι᾿ ἀλλήλων, τὰς τελευταίας διὰ τῶν πρώτων δηλαδὴ ἐπὶ τὰ ἔτι πρότερα, καὶ δι᾿ ἐκείνων ἐπὶ τὰ πρώτιστα, καὶ διὰ τῶν πρωτίστων ἐπὶ τὴν μίαν καὶ κορυφαίαν ἀρχὴν ἐσχηκέναι, καὶ δι᾿ αὐτῆς περισφίγγεσθαι, καὶ ἀμεταπτώτου ἀεὶ περισώζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἄμοιρον ἀρχῆς καὶ ἄτακτόν ἐστι καὶ ἀκόσμητον, ἀνθ᾿ ὧν καὶ ἄστατον καὶ ἀσύστατον· τὸ δὲ εὐφυῶς ἀκροτάτης ἐξηρτημένον ἀρχῆς κόσμιον δήπου, καὶ τεταγμένον, καὶ εὐσταθὲς τυγχάνει, καὶ ἀδιάπτωτον· ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ πατριαρχικὸς οὗτος ἀποστολικός τε καὶ οἰκουμενικὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τέως ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ τὴν ὑπεριδρυμένην οἰκείαν ἀρχήν, ὡς ἐστερημένος μένων αὐτῆς, διὰ τὸ ἐξωσθῆναι καὶ καθαιρεθῆναι συνοδικῶς τὸν κατὰ παραχώρησιν θεοῦ διαφθείραντα αὐτὸν ἐπ᾿ ὀνόματι πατριάρχου κακαπαρθένιον, ἕνεκεν τῶν πολλῶν καὶ δεινῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ, κατὰ τὴν κατ᾿ αὐτοῦ γραφεῖσαν καθαίρεσιν, ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς, ἀξιώσει τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῶν τιμιωτάτων, καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων ταύτης τῆς κλεινῆς πολιτείας, ψήφους κανονικὰς προβαλεῖν συνηνέσαμεν ἐπὶ τῷ ἐκλέξαι κοινῶς καὶ ἀνευρεῖν ἀξιόλογον ἄνδρα, καὶ πρόσφορον καί, ὡς εἰπεῖν, ἀξιόθρονον, ὅστις ἀξίως ἐπὶ τὴν πρωτιστεύουσαν ταύτην ἀποστολικὴν καὶ οἰκουμενικὴν προβιβασθεὶς καθέδραν καὶ τὴν κοινὴν ἀναλαβὼν πηδαλιούχησιν, δυνηθῇ λόγῳ καὶ φρονήσει καὶ ἐμπειρίᾳ καταστορέσαι καὶ κατευνᾶσαι τὸν νῦν περὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἀγριαινόμενον κλύδωνα, καὶ τὴν ἱερὰν ὁλκάδα προσαγκυρῶσαι χειμαζομένην δεινῶς, καὶ συχνοῖς ὅσοις κατακλυζομένην

τοῖς κύμασι· καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ λογιώτατον μητροπολίτην Λαρίσης, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον δευτέρας Θετταλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον Διονύσιον, δεύτερον τὸν Σμύρνης Μακάριον καὶ τρίτον τὸν Χριστιανουπόλεως Εὐγένιον. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν κατεστρώθη τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι †.

Ἐν ἔτει ͵αχοα΄, νοεμβρίου η΄ [1].

L' ordonnance et le decret de la noble et roiale signature du grand état, et du siége sublime du beau sein impérial, qui force tout l' univers ; qui par l' assistance de dieu, et par la protection du souverain bienfaiteur, est reçû de tous côtez, et auquel tout obéït, comme il s' ensuit. Le métropolitain de Larisse· nommé Denis, qui a entre ses mains ce bienheureux commandement de l' empereur, est par la vertu de ces patentes du grand état, créé patriarche œcuménique du trône pontifical de nôtre grand ville de Constantinople. Ce métropolitain aiant paié a nôtre trésor le droit ordinaire de neuf cens mille a s p r e s (ils valent douze mille écus) je lui accorde le présent b a r a t z, comme une perfection de félicité. C' est pourquoi je lui commande d' aller être patriarche de tous le Grecs qui relevent de la jurisdiction du susdit trône patriarchal, et qui vivent selon leur ancienne coûtume, en observant leurs vains et inutiles cérémonies ; voulant et ordonnont que tous les Grecs de ce ressort, tant grands que petits métropolitains, évêques, prêtres, moins et autres, faisant profession du rite Grec, reconnoissent, ledit Denis pour leur patriarche ; que dans toutes les affaires qui reléveront de lui, et appartien-

---

1. Μ. Γεδεὼν Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ΄ ὁ Μουσελίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, περ. 6΄, ἔτει Γ΄, σελ. 193—195.—Ἀντίγραφον ἀπόκειται καὶ ἐν τῇ Νομικῇ συναγωγῇ Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων (Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης τόμ. Γ΄, σελ. 598.

dront à sa charge, on s' adresse à lui, sans se détourner des sentences légitimes qu' il aura renduës; que de même personne ne trouve à redire, que selon ses vaines et inutiles cérémonies, il établisse ou dépose des métropolitains, des évêques, des c a l o y e r s, comme il jugera qu' ils l'auront mérité, ou qu'ils ne l' auront pas mérité; qu' aucun ecclesiastique ne présume d' éxercer aucumes fonctions des charges qu' il a présentement, ou de celles qu' il pourroit avoir à l'avenir, contre la volonté, ou sans, la permission de ce patriarche. Que tout testament qui sera fait en faveur des pauvres église par quelque prêtre mourant, sera bon et valide si ce patriarche le juge ainsi. Que s' il arrive que quelque femme chrétienne de la jurisdiction de ce patriarche quitte son mari, ou qu' un mari quitte sa femme, personne qui lui ne pourra ni accorder le divorce, ni se mêler de cette affaire. Enfin, il prossédera les terres, les vignes. les jardins, les vergers, les prairies les barques les moulins, les convent et les villes de son église, aussi-bien que les legs pieux fait aux églises. Et il jouïra de ces privilèges de la même sorte que ceux qui ont été avant lui les ont possédez. On ne pourra le troubler ni l' inquiéter à cet égard, en quelque maniére que ce puisse être. Ce qui soit conna à nous; et foi soit ajoûtée a cette noble signature [1].

Lettre du patriarche des Grecs au seigneur Panaïaoty, premier drognan du grand seigneur.

Il est arrivé en cette ville un vaisseau de guerre du roi de France, avec un gentilhomme que sa majesté a envoyé, qui porte un paquet à l' ambassadeur, et tout le monde est persuadé qu' il doit repasser en

1. J. Aymon Monumens authentiques de la religion des Grecs et de la fousseté de plusiers confessions de foi des chrétiens orientaux, p. 486.—τοῦ αὐτοῦ Lettres ancedots du Cyrille Lucar patriarch de Constantinople et sa confession de foi p. 486· Ὁ ἐκδοὺς τὸ γράμμα Ἀϋμὼν σημειοῦται ὅτι μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ.

France, à cause qu'il n' a pas eû la satisfaction sur les choses qu'il demandoit : et comme cette retraite ne peut produire que les suites très fâcheuses, attendu la puisance ques ce monarque a sur la mer, je vous prie bien fort d'obtenir du grand visir, que si l'ambassadeur va à Adrianople, comme l'on dit, pour y traiter de nouveau le renouvellement des traités, il puisse acquerir quelque satisfaction : vous vous acquererez pas ce moyen de l'honneur et du credit parmi de grands princes qui sont chrétiens comme nous : vous éviterez que tant de pauvres Grecs nos freres, et sujets du grand seigneur qui navigent sous sa banniere ne feront pas pris esclaves, ou du moins qu'il ne seront pas maltraités par les corsaires François : vous ne sçaurier mieux faire votre cour au grand seigneur, qu' en conservant la liberté à ses sujets, et par la consideration que les princes chrétiens auront pour vous et pour notre nation. 'Enfin je vous exhorte à considerer notre pauvre église, et ses suffrances dans l' état où elle est ; et si vous n' avez pas dessein d'augmenter votre gloire, en m'accordant la grace qu'elle vous demande par la bouche de son chef indigne, faites ce que je vous prie pour moi, qui vous en aurai en particulier toutes les obligations, et tous les sen imens de reconnoissance que vous devez asperer de toute la communauté des fideles [1].

('Ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ γραμματοφυλακίου. Turcica).

Aus dem Original Schreiben des Residenten v. Khindsperg.

1673 März 25 Adrianopel.

.... Höchstens zu bethauren, dass die angedeute Griechen auss angebohrnen hass die catholische mehr verfolgen alss die Türkhen selbsten, wie dan verwiche-

---

1. Mémoires du chevalier d' Arvieux envoyé extraordinaire du roy, à la Porte, consul d'Alep, d'Alger, de Tripoli, et autres echelles du Levant par le r. p. Jean Baptlste Labat, tom. IV, p. 367—369.

nes mannath der patriarch zu Constantinepel nit allain durch ein offentlichen edict, sondern in persohn selber auf den predigstuel alle undt sene Griechen excomunicatione maiori excomuniciert, so die catholische Khirchen frequentieren mit den catholischen sich verheürathen, ihre Khinder bey selben studiren lassen und die heylige sacramenta auf catholischen ritum oder von selben nemben. Dieses haben ambasciatores hart empfunden und ist ain grosses unhaill darauss zu besorgen, weillen die catholische zu Constantinopel mehreren theitss mit dennen Griechen befreindet welche freindtschafft dan durch dise excomunication aufgehoben und verbotten ; stem so beichten die meiste Griechen dennen catholischen geistlichen auss ursach, dass die griechhische pfafen wegen ihres frechen und scandolosen leben beg iedermann verachtet auch ihnen die beicht nit zu verthrauen in demhe sie solche wie seh rofft geschehen aus disqusto baldt dennen Türkhen und anderen ihren feinden eröffnet und die absolution nach ihren willen schäzen undt verkhauffen; undt obzwar nun dise unverantworttliche action weder die catholische noch theilss Grichen approbiern und der Panaiotti, so ein Erzgriech alle seine Khindes auf catholisch tauffen lassen und dass sacrament der heyligen beicht alle zeit von den catholischen empfanget und dieselbe excomunication vor ungiltig haltet, so ist gleichwollen nit zu hoffen, dass er sich wider dise oder andere dergleichen griechhische unbilligkheiten, so dennen catholishen unaufhörlich geschehen ins feldt sezen, weswegen ich mit aller moderation ohne ainiches impegno procediern und solche weittere vorfallenheiten eur khayserliche mayestat aller unterthenigist zu relationieren nit unterlassen werde.

Dero mich unterdessen allergehorsambist anbefelhe.

Eur römisch khayserlichen mayestat allerunterthenigist vasall.

Johann Christoph von Khindsperg.

Adrianopel 25 Martii 1673.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
007000051006

Μηλιγγοὶ καὶ Ἐζερῖται Σλάβοι ἐν Πελοποννήσῳ · ·	Δρ.	5.—
Ἡ μητρόπολις Ζαρνάτας καὶ αἱ ἐν Μάνῃ ἐπισκοπαί	»	10.—
Σημειώματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἐν Νάξῳ καπουκίνων	»	25.—
Ἀρχιεπίσκοποι Σαντορίνης. Παναγία τῆς Γωνιᾶς τὸ καθολικὸν τῆς ἐν Θήρᾳ ἐπισκοπῆς · · · · ·	»	15.—
Παυλάκις Κριτόπουλος ·	»	10.—
Παραλειπόμενα ἐκ τοῦ οἴκου Ζυγομαλᾶ. Ἐπροστάτευσαν οἱ πάπαι τοὺς Ἕλληνας; καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα; · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	»	10.—
Μεθόδιος, Παρθένιος, Διονύσιος οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι 1666—1673 · · · · · · · · · · · · · · · ·	»	10.—

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ